

СТОЙКОВ А. В.,**аспірант***(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

УДК 342.9:346.12(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.108>**МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАХИСТУ ПРАВ ПІДПРИЄМЦІВ**

В статті проведено аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правового регулювання захисту прав підприємців. Зазначено, що адміністративно-правове регулювання захисту прав підприємництва є ключовим елементом економічної політики, спрямованим на створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, захист прав підприємців та стимулювання економічного зростання. Вивчення міжнародного досвіду країн не тільки Європейського союзу, а і особливо на нашу думку, Азії, таких як Сінгапур, Китай та Індія, є актуальним для вдосконалення національних механізмів регулювання, оскільки вони демонструють різноманітні підходи до адміністративно-правового забезпечення, які можуть бути адаптовані для підтримки приватного підприємництва в Україні.

Визначено, що цікавим для нашого дослідження є досвід Сінгапуру, який за короткий час став світовим лідером у створенні сприятливого бізнес-середовища. Його адміністративно-правовий механізм характеризується: відкритим інвестиційним режимом, де відсутні вимоги до іноземних інвесторів щодо спільних підприємств чи передачі контролю місцевим суб'єктам. А, досвід розвитку підприємництва Китаю є вкрай важливим для України, на сьогодні він демонструє унікальну модель, де адміністративно-правовий механізм поєднує державний контроль із підтримкою приватного сектору. Потребує уваги В'єтнам, як країна з перехідною економікою, яка активно реформує свій адміністративно-правовий механізм.

Окреслено, що досвід Китаю може бути корисним для України в частині посилення судового захисту прав власності, тоді як модель В'єтнаму пропонує ідеї для спрощення процедур реєстрації. Сінгапурський досвід цифровізації, зокрема платформа BizFile+, може бути адаптований для вдосконалення платформи «Дія».

Зроблено висновок, що міжнародний досвід країн Азії демонструє, що ефективний адміністративно-правового регулювання захисту прав підприємців поєднує спрощені процедури, захист прав і державну підтримку. Сінгапур пропонує модель швидкої цифрової реєстрації, Китай – механізми захисту прав власності. Україна може адаптувати ці практики для подолання викликів воєнного стану, зокрема через розширення цифрових сервісів, спрощення процедур і посилення судового захисту.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, підприємництво, приватне підприємництво, господарювання, суб'єкти підприємницької діяльності, надання адміністративних послуг, органи публічної адміністрації, громадянські об'єднання, права та свободи людини.

Stoikov A. V. International experience of administrative and legal regulation of protection of the rights of entrepreneurs

The article analyzes international experience in administrative and legal regulation of the protection of entrepreneurs' rights. It is noted that administrative

and legal regulation of the protection of entrepreneurial rights is a key element of economic policy aimed at creating favorable conditions for business development, protecting the rights of entrepreneurs, and stimulating economic growth. Studying the international experience of countries not only of the European Union, but especially, in our opinion, of Asia, such as Singapore, China and India, is relevant for improving national regulatory mechanisms, as they demonstrate various approaches to administrative and legal support, which can be adapted to support private entrepreneurship in Ukraine.

It was determined that the experience of Singapore, which in a short time has become a world leader in creating a favorable business environment, is interesting for our research. Its administrative and legal mechanism is characterized by: an open investment regime, where there are no requirements for foreign investors regarding joint ventures or transfer of control to local entities. And, China's experience in developing entrepreneurship is extremely important for Ukraine; today it demonstrates a unique model where the administrative and legal mechanism combines state control with support for the private sector. Vietnam, as a country with a transition economy that is actively reforming its administrative and legal mechanism, needs attention.

It is outlined that China's experience can be useful for Ukraine in terms of strengthening judicial protection of property rights, while the Vietnamese model offers ideas for simplifying registration procedures. Singapore's digitalization experience, in particular the BizFile+ platform, can be adapted to improve the "Diya" platform.

It is concluded that the international experience of Asian countries demonstrates that effective administrative and legal regulation of the protection of entrepreneurs' rights combines simplified procedures, protection of rights and state support. Singapore offers a model of rapid digital registration, China – mechanisms for the protection of property rights. Ukraine can adapt these practices to overcome the challenges of martial law, including by expanding digital services, simplifying procedures, and strengthening judicial protection.

Key words: *administrative and legal regulation, entrepreneurship, private entrepreneurship, management, business entities, provision of administrative services, public administration bodies, civil associations, human rights and freedoms.*

Актуальність дослідження. Адміністративно-правове регулювання захисту прав підприємництва є ключовим елементом економічної політики, спрямованим на створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, захист прав підприємців та стимулювання економічного зростання. Вивчення міжнародного досвіду країн не тільки Європейського союзу, а і особливо на нашу думку, Азії, таких як Сінгапур, Китай та Індія, є актуальним для вдосконалення національних механізмів регулювання, оскільки вони демонструють різноманітні підходи до адміністративно-правового забезпечення, які можуть бути адаптовані для підтримки приватного підприємництва в Україні.

Адміністративно-правове регулювання захисту прав підприємництва розглядали вчені-юристи, а саме: В. Авер'янов, О. Андрійко, С. Бевз, Г. Буга, С. Вінник, І. Голосніченко, О. Дякуновський, І. Єршова, О. Квасніцька, О. Клим, В. Колпаков, Ю. Кравченко, Ю. Крегул, С. Кузьменко, Л. Кульгавець, О. Лаврін, В. Люх, М. Марченко, Є. Петров, О. Подцерковний, С. Попова, О. Старцев, В. Теремецький, О. Червякова, А. Чорна, Л. Хомко, Р. Шишка, Л. Школай, І. Ямкова та інші. Однак у своїй більшості свою увагу звертали загальним питанням з адміністративного права, саме тому адміністративно-правове регулювання захисту прав підприємців потребує додаткового підходу та розгляду, що підкреслює актуальність обраної теми.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правового регулювання захисту прав підприємців та його імплементації в Україні.

Виклад основних положень. Угода про асоціацію між Україною та ЄС [1] зобов'язує Україну гармонізувати законодавство з європейськими стандартами, зокрема в частині спрощення процедур для бізнесу та захисту конкуренції. Директиви ЄС, такі як Директива 2006/123/ЄС [2] про послуги на внутрішньому ринку, є орієнтиром для реформ.

Договір про Європейське Економічне Співтовариство затвердив зміцнення єдності економік та забезпечив їхнє гармонійний розвиток, зменшуючи наявні відмінності між різними регіонами та долаючи відсталість регіонів [3].

Прийнятий в ЄС «The Small Business Act For Europe» (Акт з питань малого бізнесу) впроваджений для сприяння підприємництву, покращення доступу до фінансування, зменшення регуляторного тягаря та покращення доступу до ринків та інтернаціоналізації. Ці пріоритети викладено у 10 принципах, розроблених для керівництва розробкою та впровадженням політики на рівні ЄС та країн ЄС: створити середовище, в якому підприємці та сімейні підприємства можуть процвітати, а підприємництво винагороджується; забезпечити, щоб чесні підприємці, які зіткнулися з банкрутством, швидко отримали другий шанс; розробити правила відповідно до принципу «спочатку думай про мале»; зробити державні адміністрації чуйними до потреб малого та середнього бізнесу (МСП); адаптувати інструменти державної політики до потреб МСП: сприяти участі МСП у державних закупівлях та краще використовувати можливості державної допомоги для МСП; сприяти доступу МСП до фінансування та розвивати правове та бізнес-середовище, що сприяє своєчасним платежам у комерційних операціях; допомогти МСП отримати більше користі від можливостей, що пропонуються єдиним ринком ЄС; сприяти підвищенню кваліфікації МСП та всім формам інновацій; надати МСП можливість перетворювати екологічні виклики на можливості; заохочувати та підтримувати МСП у отриманні вигоди від зростання ринків [4]. Виходячи із цих принципів то можемо зазначити, що пріоритет надано принципу «Think small first» (Спочатку думайте про мале), тобто малий бізнес. Однак слід зауважити, що відсутня єдина законодавча база що стосується підприємництва.

Так, наприклад, в Польщі, діють Закони про підприємців [5] діяльність, де розподіл підприємств здійснюється за розміром на мікро, малі та середні та Закон про боротьбу з недобросовісною конкуренцією, який регулює запобігання та боротьбу з недобросовісною конкуренцією в господарській діяльності, зокрема у промисловому та сільськогосподарському виробництві, будівництві, торгівлі та сфері послуг – в інтересах громадськості, підприємців та споживачів та де надається визначення поняття підприємця як особа, що займається господарською діяльністю [6].

Обов'язковою умовою в Польщі, як і в Україні, є реєстрація в Реєстрі підприємців Національного судового реєстру (KRS) або Центральній реєстрації та інформації про економічну діяльність (CEIDG). Окрім того у Цивільному кодексу також визначено поняття підприємця, як фізичну, юридичну особу або організаційну одиницю, яка веде бізнес або професійну діяльність від свого імені [7;8].

У Чехії у Цивільному кодексі зазначається, що Підприємцем є особа, зареєстрована в Торговому реєстрі. Умови реєстрації осіб у Торговому реєстрі визначаються іншим законом. Підприємцем є особа, яка має торговельну ліцензію або інший дозвіл на ведення бізнесу відповідно до іншого закону [9]. Тобто особливою умовою також є реєстрація в Торговому реєстрі. Окрім того, в цьому ж Кодексі зазначено, що будь-хто, хто самостійно здійснює прибуткову діяльність за свій рахунок та під свою відповідальність у торговельному або подібному вигляді з наміром робити це систематично з метою отримання прибутку, вважається підприємцем стосовно цієї діяльності. (2) Для цілей захисту прав споживачів та для цілей Розділу 1963 будь-яка особа, яка укладає договори, пов'язані з власною комерційною, виробничою або подібною діяльністю, або в рамках незалежного здійснення своєї професійної діяльності, або особа, яка діє від імені або за дорученням підприємця, також вважається підприємцем [10].

Цікавим для нашого дослідження є досвід Сінгапуру, який за короткий час став світовим лідером у створенні сприятливого бізнес-середовища. Його адміністративно-правовий

механізм характеризується: відкритим інвестиційним режимом, де відсутні вимоги до іноземних інвесторів щодо спільних підприємств чи передачі контролю місцевим суб'єктам. Діючі Закони про конкуренцію та про захист персональних даних, забезпечують справедливую конкуренцію та захист даних. Діє спрощена реєстрація, яка займає 1–2 дні через платформу BizFile+ та діють програми підтримки стартапів і малого бізнесу [11]. Процедура реєстрації в Сінгапурі майже повністю автоматизована і не займає багато часу. Як правило, компанія реєструється протягом 1-2 днів. Реєстрація проводиться в два етапи: 1) погодження назви компанії та 2) реєстрація. У раз відсутності зауважень з боку Служби фінансового і корпоративного регулювання (Accounting and Corporate Regulatory Authority – ACRA), що здійснює реєстрацію, реєстрація компанії може бути здійснена протягом одного робочого дня [12].

На сьогодні досвід розвитку підприємництва Китаю є вкрай важливим для України, на сьогодні він демонструє унікальну модель, де адміністративно-правовий механізм поєднує державний контроль із підтримкою приватного сектору. Закон про майно зміцнив захист прав власності, що є ключовим для приватних підприємств. Закон про сприяння розвитку приватної економіки передбачає механізми для захисту від незаконного адміністративного впливу та вдосконалення кредитної системи. Внутрішній ринок Китаю є рівним за розмірами до американського і продовжує зростати. Експерти очікують, що ВВП Китаю перевищить ВВП США до 2030 р. [13]. Китайська економіка багато в чому побудована на масовому виробництві товарів. Асортимент охоплює як предмети першої необхідності, так і товари преміального сегмента. Виробники уважно стежать за світовими тенденціями, модними трендами, щоб інтегрувати їх у свої лінійки і пропонувати унікальні рішення. Завдяки цьому Китай впевнено займає позицію одного з провідних трендсетерів у сфері масового споживання. Внутрішній китайський ринок не тільки не відстає, а й багато в чому випереджає світові тенденції. Місцеві виробники уважно відстежують міжнародні віяння і своєчасно адаптують їх під переваги китайських споживачів. У результаті виходять практичні, унікальні товари з передовими рішеннями. Інноваційність, оригінальність і функціональність знаходять відгук як у місцевих покупців, так і у закордонних клієнтів, вражаючи своєю простотою і геніальністю [14].

Наступною для нашого дослідження потребує уваги В'єтнам, як країна з перехідною економікою, яка активно реформує свій адміністративно-правовий механізм. Україною підписану Угоду між Урядом України і Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і капітал [15]. За експертними оцінками ВВП В'єтнаму може становити від 6,31% до 6,48%. Закон про компанії, регулюю реєстрацію, функціонування та ліквідацію компаній, визначає їх права та обов'язки, встановлює корпоративні правила як структурами так і вирішення корпоративними спорами, Закон про підприємства, з поправками спрощує реєстрацію бізнесу та посилює права акціонерів, дозволяючи, наприклад, скликання зборів акціонерів. Закон про інвестиції сприяє залученню іноземних інвесторів через спрощені процедури. Проте корупція та недостатня прозорість у деяких секторах залишаються викликами. Уряд В'єтнаму також впроваджує цифрові інструменти, такі як Національна загальна база даних, для полегшення адміністративних процедур [16].

Таким чином, досвід Китаю може бути корисним для України в частині посилення судового захисту прав власності, тоді як модель В'єтнаму пропонує ідеї для спрощення процедур реєстрації. Сінгапурський досвід цифровізації, зокрема платформа BizFile+, може бути адаптований для вдосконалення платформи «Дія». Однак для успішної імплементації Україна повинна подолати виклики, такі як корупція та бюрократія, які ускладнюють захист прав підприємців, особливо у воєнний час.

Висновок. Отже, міжнародний досвід країн Азії демонструє, що ефективний адміністративно-правового регулювання захисту прав підприємців поєднує спрощені процедури, захист прав і державну підтримку. Сінгапур пропонує модель швидкої цифрової реєстрації, Китай – механізми захисту прав власності. Україна може адаптувати ці практики для подолання викликів воєнного стану, зокрема через розширення цифрових сервісів, спрощення процедур і посилення судового захисту

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Директива 2006/123/ЄС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/123/oj/eng>
3. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
4. The Small Business Act For Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-small-business-act-for-european-smes.html>
5. Prawo przedsiębiorców. Dziennik Ustaw Dz.U.2024.236 t.j. Akt obowiązujący. Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. 2023. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-przedsiębiorcow-18701388>
6. USTAWA o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930470211/U/D19930211Lj.pdf>
7. Kurzawa A. Uprawnienia i obowiązki przedsiębiorców w nowej ustawie – Prawo przedsiębiorców. Katedra Prawa Administracyjnego, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. 2023. URL: <https://www.edukacjaprawnicza.pl/uprawnienia-i-obowiazki-przedsiębiorcow-w-nowej-ustawie-prawo-przedsiębiorcow/>
8. Przedsiębiorca. MikroPorady. 2023. URL: <https://mikroporady.pl/slownik-pojec/przedsiębiorca>
9. Občanský zákoník. KURZY. 2024. URL: <https://www.kurzy.cz/zakony/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-421/>
10. Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. § 420 paragraf 420. URL: <https://www.kurzy.cz/zakony/89-2012-obcansky-zakonik/paragraf-420/>
11. BizFile+ URL: <https://www.bizfile.gov.sg/>
12. Бізнес-можливості у Сінгапурі. Офіційна сторінка Посольства України в Республіці Сінгапур. URL: <https://singapore.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-singapur-ekonomichne-spivrobitnictvo>
13. Як почати бізнес з Китаєм: чек-лист для підприємців. URL: <https://diffreight.com/blog/business-with-china>
14. 4 нові бізнес-ідеї з Китаю <https://meest.cn/news/4-novi-biznes-ideyi-z-kitayu/>
15. Угода між Урядом України і Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і капітал. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704_679#Text
16. Реєстрація компанії у В'єтнамі. URL: <https://ybcase.com/ua/jurisdictions/vietnam>

